

Täysistunto

Torstai 11.2.2021 klo 16.00—22.01

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntalain ja varainsiirtoverolain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 242/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan nyt enintään 30 minuuttia ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Ensimmäinen puheenvuoro on ministerillä, esittelypuheenvuoro, maksimissaan 10 minuuttia. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.17 Kuntaministeri Sirpa Paatero (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Esityksessä on kuntalain ja varainsiirtoverolain 4 §:n muuttaminen.

Kuntalakia kehitetään saatujen kokemusten perusteella niin, että paikalliset olosuhteet ja kaikki tarkoituksenmukaisimmat keinot voidaan ottaa huomioon hyvän hallinnon ja talouden järjestämisessä ja kunnan johtamisessa. Kuntalain muutostarpeiden arvioimiseksi asetettiin elokuussa 2019 työryhmä ja kaksi valmistelujaostoa. Työryhmässä oli laaja joukko kuntakentän asiantuntijoita. Lakia on ollut tarvetta tarkastella erityisesti kunnan riskienhallinnan tehostamiseksi. Sääntelyä on tarkasteltu myös kintademokratian näkökulmasta kunnan jäsenten osallistumisen ja vaikuttamisen vahvistamiseksi. Tästä ensimmäisenä:

Aloiteoikeutta koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että aloiteoikeus laajennetaan myös kunnassa kiinteää omaisuutta omistaville tai hallitseville. Muutoksella täsmennetään sitä, että aloiteoikeus kuuluisi kaikille kunnan jäsenille. Tavoitteena on kannustaa kaikki kunnassa kiinteää omaisuutta omistavat tai hallitsevat pääsevät osallistumaan ja vaikuttamaan kunnan toimintaan myös aloiteoikeutta käyttämällä. Lisäksi laissa ei enää säädettäisi erillisesti 2 prosenttia kunnan asukkaista keränneiden aloitteiden käsittelyyn ottamisen aikataulusta kuuden kuukauden määräajassa, vaan kaikki aloitteet tulisi käsitellä hallintolain mukaisesti viivytyksettömästi. Aloitteen voi jatkossakin tehdä yksi tai useampi oikeutettu yhdessä. Käsittelymääräaika koskevan säännöksen poistamisen tavoitteena on edistää aloitteiden tasavertaista käsittelyä. Muutoksella pyritään myös lyhentämään aloitteiden käsittelyaikoja ja edistämään aloitteiden vaikuttavuutta. Ehdotetulla muutoksella pyritään myös korostamaan aloitteiden merkitystä yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen keinona sekä toteuttamaan tältä osin hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta suoran demokratian keinojen edistämisestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

Kuntalaissa huomioitaisiin sopimusten hallinnan merkitys. Kunnan lisääntyneen sopimusperustaisen palvelutuotannon ja palveluiden oston taloudellisen merkityksen vuoksi kuntalain hallintosääntöä koskevaa pykälää esitetään täydennettäväksi niin, että hallintosäännössä tulee olla tarvittavat määräykset sopimusten hallinnasta. Tavoitteena on, että kunnissa määritellään vastuut, sopimuksia ohjataan ja sitten kiinnitetään huomiota sopimusten johtamiseen. Tavoitteena on lisäksi tehostaa sopimusten riskienhallintaa ja sopimuksiin perustuvan tuotannon valvontaa sekä kehittää sopimusten laatimista ja arviointia. Sopimusten hallinnan parantaminen toisi säästöjä myöskin kunnan talouteen.

Kolmantena kokonaisuutena alijäämän kattamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin täsmennyksiä, joilla huomioidaan taseeseen kertyneen alijäämän huomioiminen talouden tasapainossa sekä alijäämän kattamiskauden aikaisen alijäämän kattamisvelvoite. Pykälään ehdotetaan myös lisättäväksi alijäämän kattamiskautta kuntarakenteen muutoksissa koskeva sääntely. Kuntarakennelaissa tarkoitetun uuden kunnan alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa kuntajaon muutoksen voimaantulosta. Tavoitteena on selkeyttää voimassa olevan alijäämän kattamiseen liittyvää sääntelyä sekä tehostaa alijäämän kattamista laissa säädetyssä määräajassa.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyyn perustuvan toimenpideohjelman käsittelyyn kunnassa ja raportointiin valtiovarainministeriölle ehdotetaan tarkennuksia. Lisäksi valtiovarainministeriön ratkaisu kuntarakennelaissa tarkoitetun erityisen selvityksen tarpeellisuudesta voitaisiin tehdä myös uutta arviointimenettelyä käynnistämättä, jos arviointimenettelyssä olleen kunnan päättämät toimenpiteet eivät ole toteutuneet ja kunnan osalta säädetyt arviointimenettelyn käynnistämisen edellytykset yhä täyttyvät. Muutoksilla on tavoitteena tehostaa palveluiden edellytysten turvaamiseksi tehtävien toimenpiteiden toteutumista ja sitoutumista päätettyihin toimenpiteisiin. Jos kunnan talouden tasapaino ei ole saavutettavissa ja kunta voi siksi joutua arviointimenettelyyn toistuvasti, on tarkoituksenmukaista mahdollistaa ratkaisu erityisen selvityksen tarpeellisuudesta ilman uutta arviointimenettelyä. Mahdollista olisi myös uudesta arviointimenettelystä päättäminen. Arviointimenettelyn käynnistäminen on siis yhä edelleen harkinnanvaraista.

Lakiin tehtäisiin myös muita muutoksia: Lakiin ehdotetaan muun muassa uusia säännöksiä kuntayhtymän yhdistymisestä ja jakautumisesta, joita ei ole aikaisemmin laissa ollut ollenkaan. Valtuuston tehtäviä ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että tehtäviin lisättäisiin rahoitustoiminnan perusteista päättäminen. Lisäksi muun muassa kuntatalousohjelmaa, kuntayhtymän perussopimusta, liikelaitoksen johtokuntaa, liikelaitoksen taloutta, vaalikelpoisuutta tarkastuslautakuntaan ja tilintarkastajan tehtäviä koskevaan sääntelyyn ehdotetaan pienempiä muutoksia ja teknislouhteisia tarkistuksia. Lainan tai takauksen ja muun vakuuden antamista koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi pääomallain antamisen huomioimiseksi.

Myöskin varainsiirtoverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että varainsiirtoveroa ei olisi suoritettava kuntayhtymien yhdistyessä tai kuntayhtymän jakautuessa eikä kuntien yhdistyessä tai siirrettäessä kunnan osa toiseen kuntaan kuntarakennelain mukaisesti.

Muun muassa näitä esityksiä on tänään lähetekeskustelussa olevassa kuntalain muutoksessa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt mennään puhujalistaan. — Edustaja Kivisaari.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

17.23 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Kiitos kuntaministeri Paaterolle asian esittelystä.

Huhtikuun kuntavaaleissa valitaan uudet kunnanvaltuutetut. Valtuutetut ja muut kunnan luottamushenkilöt edustavat lähidemokratiaa parhaimmillaan. Kunnanvaltuustoissa päätetään meitä kaikkia koskevista asioista, jokapäiväisistä arjen asioista. Kuntien heikko taloudellinen tilanne on meille kaikille tuttu. Mitä vähemmän kunnilla on taloudellista liikkumavaraa, sitä heikommin lähidemokratia toteutuu. Niissä kunnissa, joissa resurssit lakisääteisten palveluiden tuottamiseen ovat ääri rajoilla, ei valtuutetuillakaan ole kovin helppoa. Kuntapäättäjillä on usein paras tuntemus paikallisista olosuhteista ja paras tieto siitä, miten ja mitä pitäisi tehdä. Sitä tietotaitoa ei ole varaa jättää käyttämättä.

Puhemies! Hallituksen esityksen mukaan kuntalain kunnan taloutta ja hallintoa sekä kuntien yhteistoimintaa koskevia säännöksiä muutettaisiin. Tarkoituksena on kuntalain säännösten kehittäminen saatujen kokemusten perusteella, jotta paikalliset olosuhteet voidaan ottaa mahdollisimman hyvin huomioon kuntien hallinnon ja talouden järjestämisessä ja johtamisessa. Esitys myös, kuten äsken kuulumme, parantaa kuntien riskienhallintaa ja myös valvontaa. Näiltä kohdista pidän tavoitteita hyvinkin järkevinä ja hyvinkin kannatettavina.

Ehdotetut lait on siis tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 21 keväällä, joten ne ehtivät jo helpottaa tulevien kuntapäättäjien työtä.

Puhemies! Haluan myös kiittää hallitusta siitä, että se on tunnistanut monet kuntia kohtaavat haasteet. Vaikka kenties oppositio välillä intoutuu moittimaan siitä, että kuntia tuetaan liikaa, itse näkisin, että ihmisten elämän sydäntä, eli kuntia, kyllä kannattaa tukea. Sitä tämäkin esitys osaltaan on. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koponen.

17.26 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Koska kuntalain talousarviota koskevaan sääntelyyn ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan kunnan talouden suunnitteluun tehostamista koskevia vaikutuksia ja ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on selkiyttää menettelyihin liittyvää päätöksentekoa sekä rakennejärjestelyjen oikeusvaikutuksia ja edistää siten tavoitetta kuntien yhteistoiminnan tukemisesta, pidän esitystä perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena.

Kuntien toimintaympäristössä tapahtuu paljon muutoksia, kuten esimerkiksi ostopalveluiden ja sähköisten toimintapalveluiden kysynnän lisääntyminen. Osa muutoksista on voimistunut viime vuosina niin merkittävästi, että kunnan hallintoa koskevaa sääntelyä on ehdottomasti syytä kehittää ja täsmentää.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viljanen.

17.27 Heidi Viljanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuten kuntaministeri hyvin esittelypuheenvuorossaan kertoi, nyt käsittelyssä olevat lakimuutosesitykset perustuvat vahvasti erilaisiin kokemuksiin nimenomaan kuntakentältä ja siihen, mitä muutostarpeita siellä on. Näitä on kuultu vuonna 2019 asetetussa työryhmässä. Tavoitteena on kehittää voimassa olevan kuntalain hallintoa ja taloutta koskevia säännöksiä. Kuntalain kohdalla muutokset käytännössä koskisivat muun muassa aloiteoikeutta, sähköistä kokousta ja johtajasopimuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

Aloiteoikeuden osalta kuntalakia muutettaisiin niin, että aloiteoikeus laajenisi koskemaan kunnassa kiinteää omaisuutta omistavia tai hallitsevia. Näin aloiteoikeus kuuluisi nykyistä laajemmin kaikille kunnan jäsenille. Näen, että on tärkeää, että suoraa demokratiaa ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia edistetään, ja siitä tässä nimenomaan on kyse. Aloitteet ovat tärkeä osa yhteiskunnallista keskustelua, ja sen helpottaminen on erittäin kannatettava tavoite. Lisäksi aloitteiden käsittelyaikaa muutettaisiin niin, että käsittelyn määräaikaa koskeva säännös poistettaisiin. Tämä lyhentäisi aloitteiden käsittelyaikaa, ja aloitteet tulisi käsitellä hallintolain mukaisesti jatkossa viivvytyksettä.

Arvoisa puhemies! Koronapandemian aikana sähköisistä kokouksista on tullut myös luottamushenkilöiden arkea jokaisessa kunnassa. On tärkeää, että myös sähköisen päätöksenteon edellytyksiä tarkastellaan ja edistetään joustavampia toimintatapoja sähköiseen paikkariippumattomaan päätöksentekoon. Tällaisella tulevaisuuden kehitysuunnalla saat- taisi olla merkitystä myös siinä mielessä, että tulevaisuudessa yhä useampi voisi kiinnos- tua kunnallisten luottamustehtävien hoitamisesta.

Johtajasopimusta koskeva muutosehdotus selkeyttäisi kunnanjohtajan johtajasopimuk- sen käsittelyä ja siihen liittyvää päätöksentekoa kunnan toimielimissä. Lisäksi tavoitteena on nopeuttaa johtajasopimusten tekoa ja näin lisätä kunnan johtamisen edellytyksiä uuden kunnanjohtajan aloittaessa virassaan.

Kuten ministeri Paatero totesi, monia muitakin muutoksia tämä sisältää, osa pieniä ja teknisluonteisia. Me jatkamme tämän asian käsittelyä hallintovaliokunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Autto.

17.29 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos kuntaministerille tämän koko- naisuuden esittelemisestä. Tässä on monia tarpeellisia esityksiä kuntalain muuttamiseksi ja kuntien toiminnan edelleenkehittämiseksi.

Niin kuin ministerikin tuossa omassa puheenvuorossaan viittasi, sinne kuntalain 14 §:ään elikkä kunnanvaltuuston tehtäviin tulee tämä lisäys rahoitustoiminnan perusteit- ten päättämisestä. Tämä on varmasti tärkeää, ja kunnat tulevat tietysti olemaan suurissa vaikeuksissa oman rahoitustoimintansa kanssa, mikäli tämä esitys näiden hyvinvointi- alueitten perustamisesta toteutuu, ja kuntien velat jäävät kyllä hoidettavaksi, mutta iso osa tuloista sitten kunnilta tulevaisuudessa katoaa. Tässä mielessä se, miten kunnat rahoittavat tulevaan kasvuun investoimista, on tietysti iso ja tärkeä kysymys, jota tulevien valtuusto- jen täytyy sitten pohtia, mikäli niin kävisi, että tämä hallituksen kaavailema uudistus ete- nee.

No, arvoisa puhemies, kysyn kuitenkin tähän samaan pykälään ja saman momentin koh- taan liittyvää asiaa tästä sijoitustoiminnasta, joka on aiemminkin kuulunut valtuuston teh- täviin. Täällä lain esitöissä, niin kuin toki aiemmissakin kuntalain muutoksissa, viitataan muun muassa tähän yleiseen hallinnon periaatteeseen tällaisesta kunnan yleistä toimialaa rajoittavasta spekulatiivisen toiminnan kiellosta, josta varmasti oikeuskäytännössä ajatel- laan, että kunnan sijoitustoiminnan ei kovin spekulatiivista tulisi olla. Mutta kun sitä sel- västi on tämänkin lakimuutoksen yhteydessä pohdittu, niin oikeastaan kysyisin ministeril- tä, minkälaisia pohdintoja siihen on liittynyt, ja toisaalta siitä, miksi tätä ei sitten tarkem- min rajoiteta. Kuitenkin kunnat toimivat veronmaksajien rahoilla, ja siinä mielessä voisi ajatella niin, että kun veronmaksajien rahojen käytöstä on kyse, niin sen pitää aina olla erit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

täin vastuullista. Siitä voisi olla ihan eksplisiittisiä kirjauksia siellä laissa myös, että min-käänlaista spekulatiivista toimintaa ei sallittaisi.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

17.32 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä kuntaministeri, edustajakol-legat ja muut täysistuntoa seuraavat! Tässä esityksessä on siis kuntalain ja varainsiirtove-rolain 4 §:n muutosehdotuksia, ja itse odotin tässä kokonaisuudessa yhtä osuutta, joka täs-sä jää mielestäni vähän ohkoiseksi. Viime vaalikaudella vuonna 2018 tehtiin Tulevaisuu-den kunta -selvitys, ja se luovutettiin silloin silloiselle ministeri Vehviläiselle, nykyiselle eduskunnan puhemiehelle. Siinä oli aika isossa osassa tämä osallisuus, johon myös tässä ministeri Paateron esityksessä nyt jonkin verran vastataan. Tässähän tulee tämä aloiteoi-keus, jota ministeri esitteli tuossa omassa esittelypuheenvuorossaan, mutta se isompi asia, jota itse olisin odottanut tässä, on tämä kaksoiskuntalaisuus, monipaikkaisuus. Myös alue-tutkija Timo Aro Kuntalehdessä 5. helmikuuta nosti esille tämän asian jälleen kerran. Tä-mähän ei ole millään tavalla uusi asia, vaan tästä on puhuttu pitkään, mutta nyt ehkä olisi sellainen paikka, että olisi hyvä käydä yksi vakava keskustelu myös tästä. Kaksoiskunta-laisuus on noussut entistä vahvemmin esille. Meillähän tietyissä kuntapalveluissa tämä to-teutuu: terveydenhoidossa on monipaikkaisuus toiminnassa, kuten myös kiinteistöveron kohdalla, mutta tähän ne sitten suurin piirtein jäävätkin nyt tulevan aloiteoikeuden lisäksi.

Korona-aikana etätyö on yleistynyt merkittävästi. Yhä useampi asuu — niin kuin myös aluetutkija Timo Aro itse kertoo, että hänen tapaansa yhä useampi meistä suomalaisista asuu — useammassa eri paikassa. Tällainen monipaikkaisuus, kaksoiskuntalaisuus, on yhä tavanomaisempaa. Olen ymmärtänyt, että näin myös esimerkiksi keskustan nykyinen pu-heenjohtaja ministeri Saarikko tekee: hän asuu kahdessa paikassa ja pystyy yhdistämään hienolla tavalla sen maaseudun rauhan ja idyllin ja maaseudun elinvoimaisuuden toisaalta työhön, joka tapahtuu kaupungissa. Nyt pohdin itse sitä, että tämän Tulevaisuuden kunta -selvityksen jälkeen tämä kaksoiskuntalaisuus, monipaikkaisuus kuntalaisuudessa, ym-märtääkseni jollain tavalla törmäsi perustuslain ongelmiin — no, mikäs tässä maassa ei pe-rustuslakiin törmäisi?

Nyt kysyisin oikeastaan ministeri Paaterolta, käytiinkö tämän kokonaisuuden yhteydes-sä tätä uudemman kerran läpi, tätä kaksoiskuntalaisuutta, sillä nyt meillä aika isossa mää-rin on työnteko siirtynyt niin, että voidaan tehdä työtä paikasta riippumatta, opiskelut ovat muuttuneet merkittävästi niin ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiossa, puhumattakaan yliopistoista, joissa voi olla, ettei enää palata koronan jälkeenkään sellaiseen normaaliin lu-entosaliopiskeluun, ainakaan siinä laajuudessa kuin ennen oli totuttu, ja se on yksistään ihan hyvä asia. Silloin meillä tulee toivottavasti elinvoimaa myös maakuntiin, ja silloin pi-täisi tietysti ratkaista verotuskysymys, äänioikeuskysymys ja palvelukysymys, kun kak-soiskuntalaisuudesta tai monipaikkaisuudesta puhutaan. Ja kysyisin ministeri Paaterolta, kun tämä keskustelu etenee ja ehkä vielä käytätte puheenvuoron: Käytiinkö nyt keskuste-lua tästä monipaikkaisuudesta tämän koronan jälkeen, voisiko se nousta vielä tällä vaali-kaudella esille? Nimittäin tiedän, että keskustasta ainakin osa kannattaa tätä kaksoiskunta-laisuusajatusta ja monipaikkaisuuden vahvistamista.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

17.37 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä kuntalain muutospaketti, joka tänne tulee, sisältää useitakin elementtejä. Itse olisin nostanut tässä esille vain yhden eli näiden kuntalaisaloitteiden merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa ja suomalaisessa demokratiassa. On hienoa, että meidän edustuksellinen demokratiamme on asteittain sisäänrakentanut tällaisia suoran demokratian muotoelementtejä, joista nämä niin sanotut kansalaisaloitteet ja kuntalaisaloitteet ovat hyvin selkeä esimerkki. Tietysti demokratiaesimerkkejä ovat sitten myös kansanäänestykset, joita Suomessa vähemmän harrastetaan. Tämä on minusta ylipäätään ollut arvokas kehityspiirre, että kuntalaisilla, kansalaisilla on mahdollisuus tehdä näitä aloitteita, ja tämä on täysin paikallaan, että nyt tätä instituutiota tuolla kuntatasolla pyritään vahvistamaan.

Itse olisin reagoinut vähän samalla tavalla kuin edustaja Heinonen tuossa edellä tähän kaksoiskuntalaisuuskäsitteeseen, ajattelutapaan siitä, että meillä on itse asiassa yhä enemmän suomalaisia, joilla on tavallaan kaksi paikkakuntaa, joilla he asuvat, vaikuttavat. Toinen on ykköspaikka, missä asutaan ja usein ollaan myöskin töissä, ja toinen on sitten se, mikä meillä on vakiintunut käytäntö laajassa maassamme, että meillä on niin sanotut kesäpaikkapaikkakunnat, joilla saatetaan nykyisin olla itse asiassa jo ikään kuin kakkosasunnon omaavia ja joilla vietetään usein viikonloppuja ja pitkiä lomakausia. On hyvin selvää, että ihmiset, jotka maksavat kiinteistöveroja noille kesälomapaikkakunnilleen, kakkosasuntopaikkakunnilleen, mielellään myöskin pystyisivät vaikuttamaan sen kunnan asioihin vähintäänkin tällaisten aloitteiden muodossa. Jos minä olen oikein ymmärtänyt, tässä on keskeisenä tekijänä pyrkiä juuri vastaamaan tähän huutoon, mahdollistaa ei ainoastaan kunnassa pysyvästi asuvien ihmisten ja siellä olevien yhteisöjen, säätiöiden mahdollisuus tehdä tällaisia aloitteita vaan myöskin niin sanottujen kaksoiskuntalaisten, mistä edustaja Heinonenkin puhui. Tämä on arvokas asia.

Näitä aloitteita ei ole kohtuuttomia määriä oikeastaan missään kunnassa ollut. Kuntaliiton tietojen mukaan keskimäärin näitä kunta-aloitteita on suomalaisissa kunnissa tehty seitsemän kappaletta, vajaa kymmenen kappaletta vuodessa suurimmillaankin. Tietysti suuremmissa kaupungeissa tulee enemmän, se on alle sadan, ja on paikkakuntia, joilla ei tehdä aloitteita lainkaan, eli tässä suhteessa tämä ei ole mikään kohtuuton määrä. Tässä on kuntalain mukaan edellytyksenä se, että valtuustot joutuvat ainakin kerran vuodessa arvioimaan sitä, kuinka näitä aloitteita on käsitelty.

Tässä on aikaisemmin ollut olemassa säädös, että jos 2 prosenttia kunnan asukkaista on aloitteen takana, niin se tulisi valtuuston käsittelyyn. Nyt se säädös oltaisiin poistamassa, ja nyt minulle itselleni on epäselvää, mitä tässä tavoitellaan, en ole tutustunut tähän riittävän hyvin. Tietysti tästä poistuu tämä 2 prosentin sääntö, ja jos se koskee kaikkia aloitteita, että ne tulevat valtuuston käsittelyyn, niin tarkoittaako se vain sitä, että valtuusto kirjaa sen, jos se asia on esimerkiksi viranomaispuolella jo hoidettu, vai tulevatko ne kaikki valtuuston kautta ikään kuin toimeksiantoon? Kuntapäätöksentekoprosessissa se saattaisi ehkä tietystä tilanteesta olla tarpeettoman byrokraattista. Voisi olla ihan järkevää, että voidaan viranomaistoimin niihin aloitteisiin vastata.

Kaiken kaikkiaan tämä on joka tapauksessa tärkeää tunnistaa, että suomalaiset vaihtavat näitä paikkakuntia niin paljon, että meillä kesäaikaan puolitoista miljoonaa ihmistä vaihtaa asuinpaikkaansa. Suomi ei siis ole näin keskittynyt kuin mitä me näemme väestötilastoissa, että kaikki asuvat täällä Etelä-Suomessa hyvin vahvasti, vaan tämä haja-asutusilmiö tapahtuu kesäaikaan hyvin vahvasti, ja se tarkoittaa puolentoista miljoonan ihmisen siirtymistä muille paikkakunnille. Tämä on hieno ilmiö, että me asutamme tätä maata la-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

veasti, ja tällä kuntalaisaloiteuudistuksella, jonka hallitus tässä nyt tuo eduskunnan käsittelyyn, pyritään nyt vahvistamaan sitä osallisuutta myöskin ihmisille näillä toisilla asuinpaikkakunnillaan, joilla he usein juuri kesäaikojaan tai viikonloppujaan viettävät, jotta he pystyvät vaikuttamaan sen yhteisön tilanteeseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

17.41 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kuntalaki muuttuu, ja on hienoa, että tämä aloiteoikeus vähän laajenee. Muistan itse, kun uutena valtuutettuna — taisi olla vuosi 2008, kun aloitin kunnanvaltuustossa — tein niitä aloitteita ja niihin tahtoi kyllä aina tulla takaisin vastauksena, että ”ei aihetta toimenpiteisiin”. Ei varmaan niitä nyt yli kymmeniä tullut, mutta aina tuli vastaus, että ei aihetta jatkotoimenpiteisiin.

On nyt hienoa, että ihmisille tulee tällainen mahdollisuus, ja toivon, että se on semmoinen, että ihmisiä motivoidaan tekemään. Samalla voisi motivoida ihmisiä, niin että he osallistuisivat ja kunta järjestäisi vaikka semmoisia kyselytuntejakin kuntalaisille. Sekin olisi aika kiva motivointijuttu. Jos kuntalaiset näitä aloitteita tekevät, niin pitäisi vähän ihmisille tiedottaa, että semmoinen mahdollisuus on, koska välttämättä ihmiset eivät tiedä. Moni ajattelee, että kunnan toiminta on hyvin kuivaa ja tällä tavalla hyvin byrokraattista, mutta se tiedottaminen on tärkeätä, että tällainen mahdollisuus on. Kun ihmiset tekevät niitä aloitteita, niin voisi olla semmoinen pehmeä byrokratia siinä, että ei olisi hirveän moniportainen, että käypi siellä ja siellä ja sillä ja sillä viranhaltijalla ja sitten hirveän kauan aikaa menee, ennen kuin mitään tapahtuu. Ei siihen välttämättä hirveän paksua byrokratiaa tarvita, kun tällaisia joitakin käytännön aloitteita vietäisiin eteenpäin.

Haluaisin kuulla, mitenkä tätä on suunniteltu, onko tämä vähän kevyempi byrokratialtaan kuin tavallinen valtuustoaloite. Mutta se on hienoa, että ihmisiä kuunnellaan, koska sieltä kansan syvistä riveistä tulee tosi hyviä ideoita.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Zyskowiec.

17.43 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa rouva puhemies! Täällä keskustelussa aiemmin edustaja Kivisaari kiinnitti huomiota siihen, että oppositio on kritisoinut kunnille koronan tiimoilta annettuja varoja, joita annettiin ehkä noin miljardin verran kunnille enemmän kuin mitä koronan aiheuttamia lisämenoja tai tulojen pienennyksiä näillä kunnilla oli. Pääministeri Marin äskeisellä kyselytunnilla oli myös olevinaan ymmärtämätön sen suhteen, miten kokoomus on voinut eilen kiinnittää huomiota tähän kuntien eräänlaiseen ylikompensaatioon ja tänään vaatia panostuksia vanhusten kotihoidon ongelmien korjaamiseen. Minäpä selitän sekä edustaja Kivisaarelle että pääministeri Marinille, joka ei ole salissa mutta ehkä seuraa keskustelua muualta.

Mitä tulee näihin koronakompensatioihin, niin sehän on täysin notoorinen, yleisesti tiedossa oleva asia, että kunnilla on pulaa rahasta. Halusimme tämän asian osalta kiinnittää huomiota siihen, että se kuvastaa tämän hallituksen suhtautumista velanottoon. Kun kunnat ovat kärsineet koronasta, niin sitä kunnille kompensoidaan. No, sehän on aivan oikein. Kun kunnat ovat kärsineet koronasta ehkä 2 miljardin edestä, niin tämä hallitus, tuosta vaan, ottaakin velkaa 3 miljardia ja antaa kunnille tämän 3 miljardia ja näin kunnallisvaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

lien alla tulee niin sanotusti ylikompensoineeksi noin miljardilla sillä seurauksella, että Kuntaliitto — muistaakseni viimeksi eilen — ihmetteli, miten viime vuosi lukuisissa kunnissa, jotka olivat alijäämäisiä olleet, olikin nyt muodostunut ylijäämäiseksi. Tässä kritiikissämme ei ollut kyse siitä, ettemmekö me tietäisi, että kunnissa on pulaa rahasta — on ollut, on tänä päivänä ja tulee olemaankin — vaan tässä kritiikissä oli kyse siitä, miten tämä punavihreä vasemmistohallitus suhtautuu valtion velkaantumiseen: Ei huolta huomisesta. Jos kunnat tarvitsevat 2 miljardia, annetaan niille 3 miljardia. No, tähän on aivan eri asia kuin se, että kunnat... — Puhemies, siirryn puhujapöytäntöön. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri! Jatkan täältä. — Tämä kertatuki, miljardituki kunnille, on tietysti aivan eri asia kuin se, että kunnat, eri kunnat tietysti vähän eri tilanteessa, ovat taloudellisissa vaikeuksissa. Ja on ihan selvää, että esimerkiksi panostukset vanhustenhoivaan tai panostukset moniin muihin tärkeisiin palveluihin, jotka kunnille kuuluvat, eivät tule korjatuksi sillä, että yhtenä vuotena, tuosta vain, annetaan kunnille miljardi ylimääräistä, vaan se vaatii tietysti laajasti ottaen koko valtakunnassa sellaista politiikkaa, joka tukee talouskasvua ja työllisyyttä. Kun talous kasvaa ja työllisyys paranee, niin on selvää, että sitä kautta myös kuntien talous vahvistuu. Kunnat saavat enemmän verotuloja ja kunnilla on vähemmän esimerkiksi sosiaaliturvamenoja. Näin ollen siis kysymyksessä siitä, miten voimme yhtäältä kritisoida sitä tapaa, miten valtio tuosta vain ottaa ylimääräisen miljardin velkaa antaakseen sen yhtenä vuotena kunnille, ja toisaalta vaatia kuntia panostamaan nykyistä enemmän esimerkiksi vanhustenhoivaan, nämä kaksi asiaa, nämä kaksi näkemystämme, ovat aivan sopusoinnussa keskenään, vaikka edustaja Kivisaari ja pääministeri Marin eivät sitä olleet ymmärtävinään.

Arvoisa rouva ministeri ja rouva puhemies! Nyt kun tulin tänne pöytäntöön ja aikaakin taitaa olla 2 minuuttia jäljellä, niin tartun siihen, mitä edustaja Heinonen sanoi puhuessaan tästä kaksoiskuntalaisuudesta. Hän totesi jotenkin siihen suuntaan, että tähän asiaan liittyy perustuslaillisia ongelmia, mutta mihinkäpä asiaan ei tänä päivänä liittyisi. [Timo Heinonen: Hyvä lainaus!] Tämä antaa minulle aiheen todeta, että me olemme aivan liian pitkällä sillä tiellä, jolla ylikireät perustuslakitulkinnot ovat johtaneet siihen, että lakiesitys kuin lakiesitys joudutaan lähettämään perustuslakivaliokuntaan, joka löytää siitä esityksestä perustuslaillisia ongelmia. Tämä ei ole nykyisen hallituksen syytä, tämä ei ole nykyisen perustuslakivaliokunnan syytä. Tämä on pidemmän kehityskulun syytä, jossa yhä kireämmillä perustuslakitulkinnoilla on jouduttu tilanteeseen, jossa lähes mikä isompi uudistus tai pienempi uudistus tahansa törmää niin sanotusti perustuslaillisiin ongelmiin. Tänä päivänä hallitus tuskailee sen kanssa, miten meillä saataisiin rajoilla testitodistusten vaatiminen tai niin sanottu pakkotestaus tänne eduskuntaan. Toivottavasti saadaan ensi perjantaina, kuten pääministeri on luvannut. Samanaikaisesti, kun katsotte tänne tulleita lakiesityksiä — ja nyt en tarkoita koronan aiheuttamia poikkeuslakeja ja niihin liittyviä asetuksia vaan tarkoitan oppivelvollisuuden pidentämistä ja niin edelleen ja niin edelleen — niin olemme jatkuvasti tilanteessa, jossa laeista, siis hallituksen lakiesityksistä, löytyy perustuslain vastaisia kohtia. Kertooko tämä siitä, että nykyinen hallitus tai viime hallitus tai sitä edellinen hallitus on kyvytön tekemään perustuslain mukaisia lakiesityksiä, siellä on kyvyttömät virkamiehet, jotka eivät osaa kirjoittaa perustuslain mukaisia lakiesityksiä? Ei kerro. Kertooko se siitä, että meille on muodostunut vuosien saatossa [Puhemies: Aika!] ylikireä perustuslain tulkintatraditio? Siitä se mielestäni kertoo. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Ikävä kyllä tähän varattu aika on käytetty nyt ja joudun keskeyttämään puhujalistan. — Ministerille 2 minuuttia, koska tässä tuli kysymyksiä. Toivottavasti siinä ehtii vastaamaan.

17.50 Kuntaministeri Sirpa Paatero (vastauspuheenvuoro): Sopiiko puhua täältä? [Puhemies: Sopii!] — Siirryn tähän. Tässä on mikrofoni auki.

Arvoisa rouva puhemies! Ensin kiitoksia tuesta näille monille esityksille, jotka ovat aidosti tulleet tarpeeseen, ja kuntakentältä tulee tukea laajasti eduskuntapuolueilta.

Hyvä huomio muun muassa tästä sähköisestä kokousmahdollisuudesta, joka nyt on ollut väliaikaisena, kun se tehtiin pikaisesti koronan vuoksi, ja nyt se kirjoitettiin tänne vakiinlaiseen lakiin, jotenka me päästään askelia eteenpäin, niin että tämä on helposti järjestettävissä myöskin tulevaisuudessa. Samoin myöskin nämä joidenkin kuntien hämmentävät kokemukset johtajasopimuksista: pystytään nyt lain mukaan sitten tarkentamaan niitä niin, ettei tällaista hämmentävää tilannetta tule, mikä joissakin kunnissa on ollut.

Iso kysymys on tämä osallisuus. Tämä keskustelu on erittäin hyvä, ja mielellämme jatkamme tästä kaksoiskuntalaisuudesta. Tähän lakipaketikäsittelyyn ei otettu tätä kaksoiskuntalaisuusnäkemystä, koska se selvitettiin edellisellä hallituskaudella ja olisi vaatinut perustuslain muutoksia. Verotusoikeus ja äänestys-oikeus ovat kaksi sellaista ihmisten oikeutta, joita ei ole ajateltu Suomessa jaettavaksi tai niin, että olisi kaksi mahdollisuutta äänestää. Tämä paketti ei olisi tänään täällä eduskunnassa, jos tämä olisi otettu mukaan tähän samaan käsiteltäväksi. Sitä vastoin olemme kyllä kokoontuneet — ja meillä on seuraavakin tilaisuus sovittuna — miettimään, miten tämä monipaikkaisuus voisi toteutua käytännössä, mitkä ovat aidosti ne palvelut, joita ihmiset tarvitsevat asuessaan kahdella tai kolmellakin paikkakunnalla, mitkä ovat ne keinot esimerkiksi rekisteröidä ihmisiä eri paikkakunnille, jotta me tiedettäisiin, minkä verran ihmisiä milläkin paikkakunnilla kuinkakin suuren osan vuodesta asuu, ja mitkä ovat ne osallisuuden keinot tämän nyt täällä olevan lisäksi, joilla voidaan sitten lisätä osallisuutta niille siellä asuville ihmisille, joille se on niin sanotusti toinen tai kolmas paikkakunta. Meillä on tästä oma tilaisuus tulossa, ja uskon, että me pääsemme tässä askelia eteenpäin. — Kiitos. [Timo Heinonen: Hyvä! Kiitos, ministeri!]

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.53.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 21.55.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Edustaja Autto.

21.56 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa keskustelussa aiemmin edustaja Heinonen otti erittäin hyvin esille tämän juuri ajankohtaisen monipaikkaisuuskysy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2021 vp

myksen, joka tässä kuluneen vuoden aikana on noussut esille, että nykyään voimme todella työskennellä käytännössä missä vain, ja tähän on avaamassa perheille ja jokaiselle suomalaiselle aivan uudenlaisia mahdollisuuksia sen suhteen, minne haluaa fyysisesti sijoittua asumaan, millä tavoin haluaa vuoden mittaan mahdollisesti jakaa aikaansa, asumistaan eri paikkakuntien välillä, ja tässä mielessä se kaksoiskuntalaisuuskysymys, joka keskustelussa nousi esille, on mitä suurimmassa määrin ajankohtainen. Oli hyvä kuulla, että ministeri Paatero oli samaa mieltä siitä, että meidän tulee tutkia niitä lainsäädäntötarpeita, joita tähän liittyy, jotta sitten ihmisten asumista vastaavasti voisi myös tämä kuntalaisuus, kunnan jäsenyys, siitä seuraavat oikeudet ja velvollisuudet, määrittyä joustavasti niin, että se todella vastaisi sitä todellista asiantilaa.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, tähän liittyy yksi erittäin merkittävä käytännön ongelma. Elikkä tilanteessa, jossa nyt Suomessa elämme — että ihmiset ovat siirtyneet vaikkapa loma-asuntoihinsa eri puolille Suomea, työskentelemään sieltä käsin, ja ajattelevat, että no, nyt todella elämme uutta digiaikaa, jossa työtä voisi pysyvästikin tehdä sieltä vapaa-ajan paikkakunnalta — maistraatit eivät hyväksy vapaa-ajan asunnossa ympärivuotisesti asuvien ihmisten rekisteröitymistä, sitä että he olisivat vakituksia asukkaita näissä osoitteissa, jotka siis sinänsä rakennuksena täyttävät varmasti kaikki ympärivuotisen asumisen vaatimukset, sanotaan nyt vaikkapa Lapin hiihtokeskuksissa, koska alue on kaavoitettu loma-asumiseen. Tämä on selkeä epäkohta, joka aiheuttaa vaikkapa sen, että jos henkilö on esimerkiksi yrittäjä ja harjoittaa liiketoimintaa, jossa hänen täytyy saada vaikkapa lainoja, niin kun on vailla vakinaista osoitetta — ja tämä on siis maistraattien vallitseva käytäntö, kun asut ympärivuotisesti mutta loma-asuntoon kaavoitetussa kiinteistössä — niin ei voi esimerkiksi saada lainoja. Tämä on asia, jota mielestäni kuntaministerin tulisi nyt poikkihallinnollisesti lähteä, toki yhdessä oikeusministerin ja mahdollisesti asuntoasioista vastaavan ministerin kanssa, selvittämään, jotta ainakin tämä käytäntö saataisiin muutettua, koska ei ole tarkoituksenmukaista, että ihmiset joutuvat hakemaan esimerkiksi uutta rakennuslupaa sen takia, että saavat muutettua loma-asunnon muodollisesti vakituiseen asumiseen. Itse asiassa tämänkaltaisia rakennuslupia, jotka vaativat usein sitten kaavasta poikkeamisen, eivät kunnat myönnäkään, koska niitten alueiden luonteeseen kuuluu...

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Autto, 3 minuuttia on täynnä. Jos te haluatte jatkaa, on syytä siirtyä puhujakorokkeelle.

Aha, no, arvoisa rouva puhemies, ehkä tämä nyt riittää tässä vaiheessa. Ilta on jo pitkällä. — Tämä on konkreettinen asia ja huoli, jonka halusin tuoda tässä esille, ja uskonpa, että tästä vielä tuonne ministeriöitten esikuntaan saattaa viesti kiiriä, että tähän asiaan on syytä kiinnittää huomiota, liittyen tähän monipaikkaisuuteen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.